

Кузьменко Л. Г. – доцент кафедри інтелектуальної власності і права Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія», к. е. н. доцент, заслужений економіст України,

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Захист конкуренції та забезпечення конкурентних ринкових відносин, є основою існування і розвитку ринкової економіки. Активне сприяння розвитку конкуренції в Україні має бути пріоритетним напрямком діяльності органів влади на шляху забезпечення економічної безпеки держави у зв'язку з тим, що однією з цілей конкуренції як процесу є забезпечення економічної безпеки країни.

Економічна безпека – це комплекс дієвих заходів офіційних державних органів, які забезпечують стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризують здатність національної економіки до розширеного самовідтворення та задоволення потреб громадян, суспільства і держави на певному визначеному рівні та часовому проміжку [1]. Економічна безпека є провідною складовою національної безпеки.

Економічна безпека держави – це стан рівноваги і соціально-орієнтованого розвитку національної економічної системи, що досягається реалізацією сукупності форм та методів економічної політики. У науковій літературі наводиться багато поглядів на визначення поняття «економічна безпека держави». Забезпечення економічної безпеки держави має здійснюватися як складова національної безпеки держави і є гарантом державної незалежності України, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян. Тому досить важливим є ретельне дослідження економічного становища нашої держави і прийняття кардинальних рішень щодо його покращення [2].

Питання економічної безпеки набувають особливої актуальності в нашій державі, яка в останні роки переживає складні часи внаслідок порушення територіальної цілісності, здійснення військових дій та ускладнення політико-економічних відносин з Російською Федерацією. Тому важливою метою державного регулювання економіки є забезпечення раціонального господарювання, орієнтованого на підвищення ефективності, створення і розвиток конкурентних умов за яких будь-якому суб'єкту господарювання доцільно використовувати конкуренцію як дієвий механізм поліпшення показників його діяльності та забезпечення економічної безпеки з метою відкриття для себе нових можливостей зростання соціально-економічної ефективності функціонування, що також в значній мірі підвищує їх рейтинг на рівні суб'єктів, що конкурують між собою.

Ефективний розвиток конкуренції повинний будуватися на принципі забезпечення рівних умов усім учасникам ринкових відносин. Конкуренція має виступати як спосіб зростання і мотивації. Залежно від того, яким чином конкурують між собою учасники ринкових відносин, розрізняють досконалу

(вільну) і недосконалу конкуренцію і відповідні ринки: вільної конкуренції і недосконалої конкуренції.

Основоположником класичної концепції конкуренції вважається А. Сміт. Головною рисою досконалої конкуренції є стан, коли жодна з фірм не впливає на роздрібну ціну, так як частка кожної з них у загальному випуску продукції незначна. Збільшення або зменшення кількості продукції, що випускається окремою фірмою, не робить істотного впливу на загальну пропозицію і, отже, на ціни. Більш того, жоден продавець не зможе підняти ціну вище усталеної ринкової ціни, не втративши своїх клієнтів. Досконала конкуренція в реальній економіці в повному обсязі практично недосяжна. До неї можна тільки наближатися.

Видатний внесок у аналіз конкуренції внесли такі економісти, як О. Курно, Е. Чемберлін, Дж. Робінсон, Дж. Хікс та ін. Досконала конкуренція перетворюється в недосконалу, коли на ринку з'являється суб'єкт господарювання, який займає монополієне становище і зловживає цим становищем, що призводить до загибелі більш дрібних і незахищених компаній [3].

Лише в ситуації досконалої конкуренції учасники ринку найбільш послідовно прагнуть до досягнення найвищої економічної ефективності. Досконала конкуренція дозволяє розподілити обмежені ресурси таким чином, щоб досягти максимального задоволення потреб. Досконала конкуренція змушує фірми виробляти продукцію з мінімальними середніми витратами і продавати за ціною, що відповідає цим витратам.

Конкуренція є силою, що повертає ринок через механізм взаємодії попиту і пропозиції до якоїсь точки рівноваги. Сама ж точка рівноваги визначається як «сукупність вигод і невиконань різних застосувань праці і капіталу» [4, С.97].

Отже, базою економічної конкуренції є рівність продавців на ринку, їх свобода в досягненні певних цілей. Все це, безсумнівно, залежить від державного втручання і законів, які приймаються щодо конкуренції та конкурентних відносин на ринку.

Вільна конкуренція – це кращий регулювальник цін, ніж це відбувається за участю держави. Політика втручання держави може як обмежити конкуренцію в деяких галузях, так і посилити конкуренцію, а також ускладнити свободу переливу капіталу і праці між галузями. Все це, на думку А. Сміта, породжує «нерівності в загальній сумі вигод і невиконань різного прикладання праці і капіталу» [4, С.117]. Поступовий розвиток теорії конкуренції має призводити до розуміння конкуренції як певного процесу, динамічного за своєю природою.

Конкуренція не завжди стимулює виробництво, а лише тоді, коли вона є добросовісною, проте зараз є дуже поширеним явищем проявів недобросовісної конкуренції, що завдає значної шкоди як іншим товаровиробникам, так і самому товарному ринку, а також споживачам, що негативно впливає на економічні відносини в цілому і призводить до загибелі більш дрібних і незахищених компаній і може негативно впливати на економічну безпеку держави. Саме тому вирішальна роль в регулюванні конкуренції і конкурентних відносин повинна належати державі.

Якщо вільна конкуренція є своєрідним ідеалом економіки і метою економічного розвитку, то, отже, все, що заважає її здійсненню, – це зло, з яким

слід боротися. «Монополія, крім того, – є великим ворогом доброго господарства: воно може отримати загальне поширення тільки в результаті того вільного і загального суперництва, яке змушує кожного вдаватися до хорошого ведення господарства в інтересах самозахисту» [4, С.145].

Монополія перешкоджає розвитку економіки і зменшує добробут споживачів, призначаючи ціну вище її природного рівня. «Монопольна ціна у всіх випадках є вищою ціною, яка тільки може бути отримана. Природна ціна, або ціна вільної конкуренції, навпаки, являє собою найнижчу ціну, на яку можна погодитися, – звичайно, оскільки мова йде не про окремий випадок, а про тривалий час. Перша у всіх випадках є вищою ціною, яку тільки можна витягнути у покупців або яку, як передбачається, вони згодні дати; друга являє собою нижчу ціну, яку продавці погоджуються взяти, не припиняючи в той же час своєї справи» [4, С.62.]. Таким чином, відповідно до теорії А. Сміта, і державне втручання і монопольна діяльність – фактори, що ослабляють ефективність вільного ринку, і не служать тому інтересам суспільства.

Лауреат Нобелівської премії з економіки за 2001 р. американський вчений Дж. Ю. Стігліц визначив – твердження про ефективність ринкової економіки дійсно тільки при строго обмежених умовах. Недосконалості... роблять очевидним, що існує багато проблем, з якими ринок не справляється адекватним чином ... обмежене державне втручання могло б пом'якшити (якщо не вирішити) найбільш гострі проблеми: держава має відігравати важливу роль у підтримці повної зайнятості і в усуненні крайніх виразів злиднів, але центральну роль в економіці має відігравати приватне підприємництво ». [5].

Проведений аналіз виявив існування певних проблем правозастосування захисту від недобросовісної конкуренції, які виникають в процесі реалізації ринкових відносин суб'єктами підприємницької діяльності.

На сучасному етапі доцільно вживати заходів щодо попередження та запобігання порушенням, а не на покарання суб'єктів господарювання, на подальший розвиток конкуренції, а не на її захист а також розробляти підходи і стандарти, які аналогічні з прийнятими на міжнародному рівні і в інших країнах.

Комплексне вирішення означених завдань дозволить забезпечити відновлення і ефективний розвиток різних галузей, створить умови для збільшення обсягів виробництва продукції, зниження кількості неякісної продукції, що потрапляє на прилавки.

Подальший розвиток конкурентного законодавства потребує серйозної наукової підтримки. Але передбачені Державою наукові дослідження не виконуються через відсутність асигнувань на їх проведення.

Не дивлячись на прийняття ряду законодавчих актів, конкурентне законодавство як і його нормативно-методична база залишаються недостатніми і потребують розробки цілого пакета законів, постанов Уряду та підзаконних актів. Проведення активної антимонопольної політики як складової частини реформ – це комплексне завдання, яке може бути виконано лише при умові узгоджених зусиль багатьох державних органів, а не тільки Антимонопольного комітету України.

Розвиток конкурентного законодавства і практика його застосування потребують розгорнення інтенсивних наукових досліджень з питань розвитку конкуренції, адже світовий досвід далеко не завжди може безпосередньо застосовуватись у специфічних умовах української економіки.

Усі ці заходи дозволять українським підприємствам вільніше входити на ринки сусідніх держав, а також одержувати допомогу в разі монопольної діяльності або недобросовісної конкуренції, що забезпечить економічну безпеку підприємствам і країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0

2. Яремко І. І. Економічна безпека як складова національної безпеки держави. Л. І. Яремко. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22426/1/43-Yaremkko-74-75.pdf>

3. В. Амосова, Г. Лукасян, Г. Маховикова. Экономическая теория. М.: Эксмо 2008 с. 608 [Електронний ресурс] / В. Амосова и др. – Режим доступу <http://economylit.online/teoriya-economiki/vidyi-konkurentnoy-borbyi-sovershennaya.html>

4. Адам Смит. Исследование о природе и причинах богатства народов. М.: Эксмо, 2007. С. 443. [Електронний ресурс]. / А. Смит – Режим доступу: <https://www.livelib.ru/book/114247/readpart-issledovanie-o-prirode-i-prichinah-bogatstva-narodov-adam-smit/%7E4>

5. Дж. Ю. Стиглиц. Экономика государственного сектора. Издательство Московского университета, 1997. Инфра-М, 1997. С. 16.

Луц Д. М. – к.ю.н., старший викладач
кафедри цивільного права ЗНУ

НАБУТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА БЕЗДОГЛЯДНУ ДОМАШНЮ ТВАРИНУ

Наявність значної кількості бездоглядних домашніх тварин є однією із проблем нашої держави, яка потребує вирішення. Особливо загострилася ситуація в Донецькій і Луганській областях, оскільки через вимушене полишення своїх домівок, залишилася велика кількість бездоглядних тварин. Зазначена проблема має свою специфіку, оскільки тварини є не просто речами, а особливими об'єктами цивільних прав. Отже, проблема має вирішуватися гуманістичним шляхом.

Говорячи про бездоглядних тварин, слід звернути увагу на неузгодженість нормативних актів між собою. Так, ЦК України використав поняття «бездоглядна